

13. *Маркова О.В.* Система типовых следственных ситуаций, возникающих по уголовных делах о преступлениях транснационального характера / О.В. Маркова, А.И. Куликская // *Право.by*. — Минск, 2013. — Вып. 2 (22). — С. 70–76.

Резюме

В статье обращается внимание на специфику расследования преступлений в сфере оборота наркотических средств, совершенных транснациональными организованными преступными группировками. Рассматриваются типичные следственные ситуации, возникающие на первоначальном этапе расследования, подчеркивается необходимость учета их транснациональных признаков и определяются пути их решения.

Summary

This paper draws attention to the investigation of crimes related to narcotic drugs, if committed by transnational organized criminal groups. Considered typical investigation situations that arise at the initial stage of the investigation, highlights the need to consider their transnational features and outlines solutions.

УДК 343.985

**О.В. Одерій, канд. юрид. наук, доцент,
нач. кафедри криміналістики**

Донецький юридичний інститут МВС України

ПОЧАТОК ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ДОВКІЛЛЯ: ТЕОРЕТИКО-ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

З огляду на положення Кримінального процесуального кодексу України (2012 р.) в статті розглянуто проблеми, що виникають на початковому етапі досудового розслідування кримінальних правопорушень проти довкілля та запропоновані шляхи їх розв'язання.

Початковий етап розслідування займає у структурі слідчої діяльності виключно важливе, ключове місце, оскільки саме тут закладається фундамент для встановлення обставин вчиненого кримінального правопорушення, винуватості конкретної особи, виявляється і збирається значна кількість доказів. Організація розслідування на цьому етапі передбачає переважно роботу із наявною інформацією, її опрацювання та оцінку. В результаті цієї діяльності відбувається висунення версій та визначаються завдання розслідування: ухвалюються відповідні рішення, забезпечується їх виконання. Надалі цей процес триватиме

шляхом уточнення завдань та ухвалення нових рішень із урахуванням отриманих даних та результатів, завдяки чому слідчий має можливість прогнозувати процес розслідування в цілому [1]. Загалом, у юридичній літературі різні автори виділяють від двох до чотирнадцяти етапів розслідування злочину. Разом з тим, всі вони погоджуються, що існує початковий етап розслідування і вважають його першою сходинкою всебічного вивчення злочину, наголошуючи про його суттєвий вплив на подальший характер і зміст всього процесу досудового розслідування [2, с. 1354–1357].

Водночас практика свідчить, що саме початок досудового розслідування й викликає складність по категорії кримінальних проваджень, що розглядається. Їх специфіка за багатьма складами злочинів вже з самого початку потребує використання спеціалістів (інколи багатьох і практично відразу) з різних галузей знань. Більш того, початок кримінального провадження ускладнюється тими обставинами, що співробітники правоохоронних органів досить часто не знають суті криміналістичної характеристики окремого виду злочинів проти довкілля, недооцінюють терміновість виявлення та вилучення матеріальних слідів, документів, необхідних для експертного дослідження.

У криміналістичній літературі неодноразово зазначалося практичне значення вивчення та розробки проблематики початкового етапу досудового розслідування різних видів кримінальних правопорушень. Дослідженню певних аспектів початкового етапу досудового розслідування кримінальних правопорушень приділяли увагу такі вчені-криміналісти, як В.Д. Берназ, В.М. Биков, С.П. Богатирьов, В.Л. Бурнацький, А.Ф. Волобуєв, В.І. Галаган, І.Ф. Герасимов, В.А. Журавель, І.А. Зінченко, Є.П. Іщенко, Ю.Ф. Карелов, В.П. Колонюк, В.І. Куклін, В.І. Лунгу, Г.А. Матусовський, І.Х. Турсунов, О.Г. Філіппов, В.І. Шаблін, В.М. Шевчук, В.Ю. Шепітько та інші. Проте, практика свідчить, що й на тепер саме початок досудового розслідування викликає складність у слідчих, у тому числі й по кримінальним провадженням щодо довкілля. Звідси виникає нагальна потреба в аналізі проблемних питань, що виникають на початковому етапі досудового розслідування й визначенню шляхів по їх вирішенню.

Прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України привнесло суттєві зміни до організації проведення кримінального провадження, більшість з яких викликали дискусії серед науковців та практиків [3–7], особливо це стосується тих положень, які прямо вплинули на порядок початку досудового розслідування. Це пов'язано з тим, що

за КПК 1960 року мала місце стадія порушення кримінальної справи, суть якої була у встановленні наявності або відсутності матеріально-правових та процесуальних передумов розслідування, чому багато було приділено увазі науковцями [8–13]. Заяви, які подавали до міліції, розглядали фактично усі служби: і дільничні інспектори, і оперативні служби. Там, де були ознаки злочину, слідчі виносили постанову про порушення, а де були сумніви, то проводилася перевірка (у трьох, а інколи й у десятиденний строк закон дозволяв це робити) у якій могли брати участь всі вищенаведені служби (за необхідністю). За її результатами приймалося рішення щодо порушення або відмови у порушенні кримінальної справи. Тобто, існував “фільтр” для вивчення отриманого матеріалу та прийняття щодо нього відповідного рішення [14]. Поряд з тим, мають місце й критичні висловлювання стосовно такого порядку розгляду заяв і повідомлень про вчинені правопорушення. Так, позиція Ю. Дерішева полягає в тому, що стадія порушення кримінальної справи носить “формальний характер” [15]. Н.А. Власова пропонує ліквідувати цю стадію та повернутися до правил, які діяли у дореволюційній Росії, посилаючись на те, що вітчизняне дореволюційне судочинство та законодавство іноземних держав не передбачають ані самостійної стадії, а ні окремого процесуального акту порушення кримінальної справи [16, с. 18]. У 2003 році вітчизняні процесуалісти професори Ю. Грошевий, Е. Дідоренко, Б. Розовський ставили під сумнів доцільність її існування й висловлювалися за те, щоб розглянути питання про “виключення з КПК стадії порушення справи та встановлення повноцінного розслідування і дізнання з моменту надходження заяви чи повідомлення про підготовлюваний або вчинений злочин” [17, с. 73]. Під час реформування кримінального процесуального законодавства на теренах колишнього СРСР також поставало питання про необхідність початку досудового (попереднього) розслідуванні з моменту подачі заяви чи повідомлення до відповідних органів. Зокрема, відомий російський вчений професор Л.В. Головко в ході моніторингу реформи кримінально-процесуального законодавства Республіки Казахстан [18] також зазначав, що дилема, пов’язана з існуванням стадії порушення кримінального провадження, не існує у кримінальному процесі Франції або Німеччини. Поліцейське дізнання починається з моменту, коли особа звернулася до органів поліції з заявою про вчинений злочин. На думку вченого, необхідно відмовитися не тільки від конструкції “дослідчої перевірки”, скільки від конструкції порушення кримінальної справи, як акта, який відмежовує “не процесуальну” діяльність від діяльності “процесуальної” [19].

У свою чергу, російські науковці визначають, що дотримання принципу “нема стадії — нема проблем” може бути виправдано тільки у випадку чіткого розуміння, об’єктивної та далекоглядної оцінки процесуальних наслідків такого рішення. Дане питання є вельми актуальним для подальшого розвитку кримінально-процесуального законодавства обох держав (*України та Росії* — курсив *О.О.*), бо і російський законодавець знаходиться у постійному пошуку оптимального варіанту регулювання стадії порушення кримінальної справи, вживаючи спроби її видозмінити [20, с. 131]. Таким чином, цілком справедливо О.В. Капліна робить висновок, що відмова від стадії порушення кримінальної справи та надання можливості кожній особі, яка вважає, що її права порушені та вчинено кримінальне правопорушення, звернутися до органів досудового розслідування із відповідної заявою, відбулася не на пустому місці [21, с. 289].

З ліквідацією стадії порушення кримінальної справи значно збільшилося навантаження на слідчих, бо серед іншого, усунуто своєрідний фільтр, що відсіває інформацію про дії, які не містять ознак злочину або, в силу зазначених у законі умов, не підлягають переслідуванню у кримінальному порядку, а це однаково важливо як для забезпечення прав та законних інтересів громадян, так і для запобігання злочинам [20, с. 131]. На тепер всі заяви розглядаються слідчими, які можуть залучати до проведення слідчих дій оперативних працівників, тобто розподілити роботу. Фактично суспільству запропоновано всі соціальні конфлікти вирішувати за допомогою правоохоронних органів шляхом здійснення кримінального провадження, позначивши їх терміном “злочин” [22, с. 237–238].

Стаття 214 чинного КПК України “Початок досудового розслідування” зобов’язує слідчого, прокурора невідкладно (не пізніше 24 годин) після надходження заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань (надалі — ЄРДР) та розпочати розслідування. В означеній нормі (рівно як і в інших) ми не знаходимо положень щодо необхідності попередньої перевірки таких відомостей, що було необхідним по встановленню підстав для порушення кримінальної справи за ст. 94 КПК 1960 р. [23; 24]. Таким чином, суттєво зменшується можливість слідчим, прокурором за такий короткий час прийняти обґрунтоване рішення щодо початку досудового розслідування, а ризик його почати (досудове розслідування) без достатніх на то підстав (або при наявності у заяві свідомо неправдивих відомостей) — збільшується.

Невипадково у проведеному нами дослідженні 319 слідчих (60,18%) з 530 прямо визначили на вкрай замалий строк (24 години) для прийняття рішення щодо внесення відомостей до ЄРДР і бажали б його збільшити до трьох діб (35,3%), п'яти (12,93%) або повернутися, як і раніше, до 10 діб (23,49%). Більш того, непоодинокими були випадки, коли строки реєстрації продовжувалися до семи днів, що взагалі не передбачено чинним законодавством. Так, заявник звернувся із скаргою до слідчого судді на бездіяльність прокурора, бо той не відреагував на заяву щодо вчиненого правопорушення і не вніс її до ЄРДР. Відмовляючи в задоволенні вимог заявника, слідчий суддя в ухвалі зазначив, що “за заявою гр. А не сплинув встановлений Положенням про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань, затверджений наказом Генерального прокурора України № 69 від 17.08.2012 р. [25], семиденний строк, у зв'язку з чим немає достатніх підстав вважати незаконною бездіяльність прокурора Гірницького району міста Макіївки” [26].

До речі, якщо порівнювати форми подання заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення за КПК 1960 та 2012 років, то вони залишились незмінними. Заяви або повідомлення про кримінальне правопорушення можуть бути як усними, так і письмовими. Форма таких заяв не визначена, а тому люди матимуть можливість у будь-якому форматі подати заяву і жодна посадова особа правоохоронного органу не матиме змоги відмовити в її прийнятті. Поряд з тим, виходячи із ст. 20 Закону України “Про звернення громадян”, звернення громадян (до речі, до яких відносяться й скарги та клопотання, тобто документи, які в КПК не визначені) розглядаються і перевіряються протягом місяця [27], а значить це є одним із шляхів ухилення від реєстрації заяви в ЄРДР. У такому випадку заява громадянина хоч і розглядається фактично, але не в порядку Кримінального процесуального кодексу, а як “рядове” звернення громадянина чи підприємства до органу внутрішніх справ.

Не можна оминати й проблему, пов'язану із тим, що одночасно із внесенням відповідних відомостей до ЄРДР у п. 5 ч. 4 ст. 214 КПК законодавець зобов'язує нести відомості про попередню правову кваліфікацію кримінального правопорушення із зазначенням статті Закону України про кримінальну відповідальність, що іноді зробити дуже складно. Зокрема, із заяви або повідомлення випливає, що вчинено не кримінальне правопорушення, а відбулася певна подія, яку заявник вважає злочином. З цього приводу О.В. Капліна наводить приклад, коли 20–21 листопада 2012 р. особи зверталися до органів внутрішніх справ із вимогою “розпочати кримінальне провадження

щодо невістки, яка пиячить та не приділяє належної уваги своєї дитині, як це повинна робити мати”; “собака сусідів голосно гавкає та не дає спати в шість годин ранку” тощо. І такий перелік прикладів можна продовжити. Звичайно, що такі заяви не повинні вноситися до ЄРДР, оскільки закон передбачає внесення до ЄРДР відомостей про вчинене кримінальне правопорушення. Отже, буквально тлумачення положень ст. 214 КПК дає підстави констатувати, що із заяви або повідомлення можна зробити висновок про вчинення саме кримінальне правопорушення, а не адміністративного, дисциплінарного або порушення норм моралі [21, с. 288–289]. Цікаво зауважити, що проведене нами анкетування свідчить: з 454 слідчих лише 15 (тобто 3.3%) визначили, що попередня правова кваліфікація кримінального правопорушення була споконвічно правильною [28].

Заради об’єктивності наголосимо, що необхідність розмежування злочину та адміністративного правопорушення в законодавстві про охорону довкілля виникає постійно [29; 30, с. 68]. Поясненням цьому є ті обставини, що значна частина кримінально-правових норм екологічного характеру подібна до адміністративних норм, а тому відбувається їх безпосереднє зіткнення (конфлікт інтересів), що мотивує актуальність проблеми чіткого розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності у сфері довкілля [30, с. 69]. Не випадково в літературі визначається, що на практиці досить спірним є питання про розмежування екологічних злочинів та адміністративних проступків, оскільки близько 60% норм екологічного права, що містяться у Кримінальному кодексі України, подібні до норм адміністративного законодавства (і навіть злочини та “парні” їм адміністративні правопорушення називаються однаково) [32, с. 76]. Проте, злочином має визнаватися лише таке діяння, ступінь суспільної небезпеки якого (з урахуванням інших критеріїв криміналізації у їх взаємозв’язку [33]) досяг рівня, що вимагає протидії таким діянням кримінально-правовими засобами. Саме тому основою розмежування кримінального правопорушення проти довкілля та адміністративного проступку найчастіше визнається розмір заподіяної шкоди, а також місце, спосіб вчинення, у деяких випадках — предмет правопорушення, форма вини та інші ознаки складу. Окрім того, слід зауважити і на тому, що законодавцем дотепер не прийнято відповідний Закон України “Про кримінальні проступки”, який обов’язково вплине на процес прийняття рішення стосовно отриманої заяви чи повідомлення з точок зору: а) кваліфікації події за критерієм тяжкості як кримінального правопорушення (злочину чи проступку)

або адміністративного проступку і, як наслідок цього; б) форми провадження кримінального (досудового слідства (п. 6 ч. 1 ст. 3 КПК) чи дізнання (п. 4 ч. 1 ст. 3 КПК)) або адміністративного.

З прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу слід констатувати багатосуб'єктність у здійсненні слідчої діяльності, оскільки до розслідування кримінальних правопорушень “причетні” не тільки слідчий, а й керівник органу досудового розслідування (п. 8 ч. 1 ст. 3 КПК), оперативні підрозділи (ст. 41), прокурор (п. 15. ч. 1 ст. 3), слідчий суддя (п. 18 ч. 1 ст. 3). А звідси й самостійність та процесуальна незалежність слідчого є обмеженою процесуальними механізмами. Таке положення у слідчій практиці, на справедливу думку В.Ю. Шепітько [34, с. 6], припускає внесення певних змін у тактику проведення окремих слідчих дій та їх системи [35]. Наприклад, у зв'язку з імперативним приписом стосовно того, що слідчий, який буде проводити досудове розслідування, визначається його начальником, під час огляду місця події обмежуються можливості слідчого самостійно прийняти рішення щодо початку розслідування та проводити інші початкові слідчі дії по гарячим слідам; виникає потенційна можливість впливу інформації із ЄРДР щодо початку переслідування конкретної особи (заяви щодо злочинів проти основ національної безпеки, хабарництва, шахрайства тощо) [36].

Вочевидь, скасування стадії порушення кримінальної справи прогнозувалось як один із способів виключення приховувань злочинів, наближення правового регулювання кримінально-процесуальної діяльності до міжнародних стандартів щодо забезпечення високого рівня прав особи, проте окремі науковці наголошують, що “бажаних” результатів немає [37, с. 157]. Більш того, з одного боку адвокати попереджують, що з початку введення в дію КПК 2012 року широкого розповсюдження набули факти протиправної відмови у реєстрації в Єдиному реєстрі досудових розслідувань заяв та повідомлень про злочини [38], а з другого — культивується думка, що саме тепер існують дієві корупційні механізми на початковому етапі досудового розслідування [39].

Вищенаведене викликає певні труднощі у правильній та однонамірній реалізації положень нового КПК України, а тому і не виключає помилок у його правозастосуванні [40]. Невипадково певні служби, виходячи з того, що неефективний кримінальний процес не може бути справедливим кримінальним процесом [41, с. 4–5], спеціально розробили адресні пам'ятки для своїх співробітників для полегшення дій останніх при виявленні екологічних правопорушень [42].

На підставі викладеного можна зрозуміти науковців, які стверджують, що практика реалізації приписів ст. 214 КПК України показує загальну потребу повернення до процедури кримінального провадження попередньої перевірки заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення [22, с. 240]. Такий висновок певним чином є виправданим, водночас результати проведеного анкетування засвідчило, що лише 295 слідчих з 487 (60,57%) дійсно це підтримують, проте 37,57% (183 слідчих) так не вважають. Тобто, з одного боку існує проблема, а з іншого — емпірика свідчить про відсутність у практиків переважної односпайної позиції з цього питання, а тому ми схилиємося до думки, що спочатку доцільно було б провести серйозну наукову дискусію з цього приводу (залучивши до неї широке коло науковців та практиків), а за її результатами розробити виважені рекомендації, які і надати на розсуд законодавцю.

Список використаної літератури

1. *Поддубная О.А.* Расследование преступлений на первоначальном этапе (Уголовно-процессуальные и организационные вопросы): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / О.А. Поддубная. — Ростов н/Д, 2002. — 288 с.
2. *Таран О.В.* Розслідування злочинів, пов'язаних з порушенням вимог законодавства про охорону праці: [моногр.] / О.В. Таран. — К.: ДІА, 2012. — 352 с.
3. *Филин Д.В.* Уголовный процесс Украины: система и структура права, законодательства, деятельности / Д.Ф. Филин // Сайт Международной Ассоциации Содействия Правосудию. — Опубликовано в пнд, 16/12/2013. — 10:18 [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.iauaj.net/node/1464>
4. *Лобойко Л.* Початок досудового розслідування за новим КПК / Л. Лобойко // Новели Кримінального процесуального кодексу України 2012 року: зб. ст. — К., 2012. — С. 33.
5. Революційні новації кодексу вимагають від правників підвищення кваліфікації та зміни правосвідомості // Закон і Бізнес. — № 49 (1139). — 07-13-12.2013. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://zib.com.ua/ua/45781-revoluciyni_novacii_kpk_vimagayut_vid_pravnikiv_novoi_pravo.html
6. Реалізація нового КПК України: перші результати»: Центр політико-правових реформ [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.pravo.org.ua/files/_2013-3.pdf
7. *Банчук О.* Новий КПК і адвокати: питання на межі добра й зла / О. Банчук // Українська правда від 21 травня 2013 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2013/05/21/6990340/>
8. *Жогин Н.В.* Возбуждение уголовного дела / Н.В. Жогин, Ф.Н. Фаткуллин. — М.: Госюриздат, 1961. — 205 с.
9. *Быков Л.А.* Законность возбуждения уголовного дела/ Л.А. Быков, Н.В. Маслов, В.И. Ремнев. — М.: Юрид. лит., 1967. — 55 с.
10. *Зеленецкий В.С.* Возбуждение уголовного дела / В.С. Зеленецкий — Х.: КримАрт, 1998. — 340 с.
11. *Зеленецкий В.С.* Уголовно-правовые проблемы возбуждения уголовного дела: [моногр.] / В.С. Зеленецкий. — Х.: Восточно-региональный центр гуманитарно-образовательных инициатив, 2001. — 108 с.

12. *Глобенко Г.І.* Проблеми удосконалення правового регулювання стадії порушення кримінальної справи / Г.І. Глобенко // *Право і безпека.* — 2010. — № 2 (34). — С. 142–145.
13. *Статива І.І.* Інститут перевірних дій: проблеми реформування / І.І. Статива // *Право і суспільство.* — 2010. — № 2. — С. 192–196.
14. Оперативне реагування на зазначені звернення громадян здійснювалося в усіх випадках, однак лише 30 % за заявами та повідомленнями містили достатні дані про вчинення злочину й, відповідно, за ними здійснювалося повноцінне розслідування. За іншими же 70 % , які не містили подібних відомостей, приймалося рішення про відмову в порушенні кримінальної справи. Більш детально див.: *Фаринник В.І.* Початок досудового розслідування за Кримінальним процесуальним кодексом України / В. І. Фаринник // *Юридичний вісник України.* — 2012. — № 24 (16–22 червня) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://smi.liga.net/print/articles/2012-06-21/5858900-pochatok_dosudovogo_rozsl_duvannya_za_krim_nalnim_protseualnim_kodeksom_ukra_ni.htm.
15. *Деришев Ю.* Стадия возбуждения уголовного дела — реликт “социалистической законности” / Ю. Деришев // *Российский следователь.* — 2003. — № 8. — С. 34.
16. *Власова Н.А.* Стадию возбуждения уголовного дела необходимо реформировать / Н.А. Власова // *Юридический консультант.* — 2000. — № 2. — С. 18–20.
17. *Грошевий Ю.* Кримінально-процесуальні аспекти оперативно-розшукової діяльності / Ю. Грошевий, Е. Дідоренко, Б. Розовський // *Право України.* — 2003. — № 1. — С. 73–78.
18. До речі, КПК України зразка 2012 року було взято за основу для розробки нового КПК Республіки Казахстан. Див.: Байрак М. У Казахстані планують розробити КПК, схожий на український, хоч і вважають його дещо гуманним / М. Байрак // *Закон і Бізнес.* — 30.11.–06.12.2013. — № 48 (1138). [Електронний ресурс] — Режим доступу до журн.: http://zib.com.ua/ua/45257-u_kazhastani_virishili_rozrobiti_kpk_shozhnyi_na_ukrainskiy.html
19. *Головко Л.В.* Актуальные направления реформы уголовного судопроизводства в Республике Казахстан [Электронный ресурс]. — Режим доступа: http://www.zakon.kz/140093-aktualnye-napravleniya-reformy.html#_ftn1.
20. *Рябинина Т.К.* Негативные последствия упразднения стадии возбуждения уголовного дела / Т.К. Рябинина, Я.П. Ряполова // *Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Таврійського нац. ун-ту. ім. В.І. Вернадського (Сімферополь — Алушта 18–19 квітня 2013 р.).* — Сімферополь, 2013. — С. 130–132.
21. *Капліна О.В.* Кримінальний процесуальний кодекс України: час підводити підсумки (до річниці застосування) / О.В. Капліна // *Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики: матеріали V Міжнародної наук.-практ. конф., присвяченої XX-річчю Національної академії правових наук України (м. Одеса, 1 листопада 2013 р.).* — Одеса: Фенікс, 2013. — С. 287–291.
22. *Волубуєв А.Ф.* Проблемні питання початку досудового розслідування [Текст] / А.Ф. Волубуєв // *Актуальні проблеми кримінального права, процесу та криміналістики: матеріали V Міжнародної наук.-практ. конф., присвяченої XX-річчю Національної академії правових наук України (м. Одеса, 1 листопада 2013 р.).* — Одеса: Фенікс, 2013. — С. 237–240.
23. *Уголовно-процессуальный кодекс Украины: научно-практический комментарий* / [Аленин Ю.П., Аракелян М.Р., Гидулянова Е.Н. и др.]; под общей ред. В.Т. Маляренко, Ю.П. Аленина. — 5-е изд., доп. — Х.: ООО “Одиссей”, 2009. — 1008 с.

24. Більше того, за відсутності стадії порушення кримінальної справи пішла у минуле й багаторічна дискусія між криміналістами та процесуалістами стосовно допустимості проведення судових експертиз до порушення кримінальної справи з метою встановлення ознак злочину. Вказане положення стосується «довідок», «висновків спеціаліста» й інших документів, що надавались в стадії порушення кримінальної справи обізнаними особами. Звідси, судова експертиза може призначатись відразу після реєстрації повідомлення про правопорушення. Це відноситься й до процедури отримання зразків, що необхідні для проведення експертизи (ст. 245 кримінально-процесуального кодексу України 2012 р.).
25. Наявність семиденного терміну для перевірки заяв та повідомлень прямо суперечило змісту ст. 214 КПК України (2012 р), а тому був скасований. Див.: Наказ ГПУ № 54 від 25.04.2013. Про внесення змін та доповнень до Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.zakon-i-normativ.info/index.php/component/lica/?href=0&view=text&base=1&id=1285809&menu=1>
26. Кримінальна справа № 267/605/13-к // Архів Гірницького районного суду м. Макіївки Донецької області.
27. Про звернення громадян: Закон України від 2 жовтня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 47. — Ст. 256.
28. А 448 (90.14%) слідчих з 497 висловили думку, що недоцільно вносити в ЄРДР всі заяви (повідомлення) про вчинене кримінальне правопорушення без попередньої їх перевірки для встановлення відповідних ознак.
29. *Жевлаков Э.Н.* Разграничение экологических преступлений и административных проступков / Э.Н. Жевлаков // Законность. — 1993. — № 9. — С. 11.
30. *Дубовик О.Л.* Экологические преступления: Комментарий к главе 26 УК РФ / О.Л. Дубовик. — М.: Спарк, 1998. — 352 с.
31. Юридично коректне розмежування адміністративної та кримінальної відповідальності, засноване на презумпції застосування адміністративного впливу в спірних випадках, є обов'язковою умовою раціональної правової політики в цій галузі. Див.: *Дубовик О.Л.* Экологические преступления: Комментарий к главе 26 УК РФ / О.Л. Дубовик. — М.: Спарк, 1998. — 352 с.
32. *Митрофанов І.І.* Кримінально-правове забезпечення охорони довкілля: моногр. / І.І.Митрофанов. — Кременчук: Вид. “ПП Шербатих О.В.”, 2010. — 272 с.
33. Підстави кримінально-правової заборони аналізуються у дисертаційному дослідженні Д.О. Балабанова «Теорія криміналізації». Див.: *Балабанова Д.О.* Теорія криміналізації: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.: 12.00.08 “кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право” / Д. О. Балабанова. — Одес. нац. юрид. акад. — Одеса, 2007. — 17 с.
34. *Шепитько В.Ю.* Система следственных действий в структуре уголовно-процессуального закона и криминалистической тактики [/ В.Ю. Шепитько // Теорія і практика судової експертизи і криміналістики: зб. наук. праць / ред. кол.: М.Л. Цимбал, В.Ю. Шепитько, Л.М. Головченко та ін.. — Х.: Право, 2013. — Вип. 13. — С. 5–11.
35. З цього приводу М.П. Яблоков застерігає, що означені обставини зобов'язують криміналістів внести деякі корективи тактичного характеру у діяльність, з тим щоб розслідування споконвічно не приймало лише обвинувачений ухил. Більш детально див: *Яблоков Н.П.* О некоторых направлениях криминалистической реализации положений УПК России / Н.П. Яблоков // Уголовно-процессуальный кодекс Российской Федерации — проблемы практической реализации: матер. Всерос. науч.-практ. конф. — Краснодар: Изд-во Кубан. гос. ун-та, 2002. — С. 3, 4.

36. *Берназ В.Д.* Алгоритм деятельности следователя на начальном этапе досудебного расследования по УПК Украины / В.Д. Берназ // Збірник наукових праць Ірпінської фінансово-юридичної академії (право). — Ірпінь, 2013. — № 2.
37. О начале досудебного производства в Украине / А.Н. Титов // Актуальні проблеми господарського, цивільного і кримінального права та процесу: матеріали Міжнародн. наук.-практ. конф. (Донецьк, червень 2013 року). — Донецьк: ДонУЕП, 2013. — С. 155–158.
38. Проблеми в застосуванні КПК 2012 року. Сайт адвокатської компанії “Баганець та партнери” [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://baganets.com/public/problemi-v-zastosuvann-kpk-2012-roku.html>
39. За інформацією Г.Г. Москаля це виглядає таким чином: спочатку у ЗМІ «достовірні джерела» у правоохоронних органах викидають потрібний матеріал, а потім з посиланням на публікацію відкривають кримінальне провадження, яке потім закривають «за реабілітуючими обставинами» за певну винагороду. Див.: Москаль Г.Г. Милиция начала «зарабатывать» на закрытии уголовных дел [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://news.mail.ru/inworld/ukraina/global/112/incident/13459539/?frommail=1>
40. До речі, в літературі наводяться навіть кумедні помилки правозастосування. Наприклад: “... в театре Гарвардского университета (Кембридж, Массачусетс) почти одновременно с присуждением серьезных премий уже в 19-й раз вручили и шуточные “шнобелевские”. Шнобелевская (на латыни — неблагородная) премия была учреждена в 1991 году американским журналом “Annals of Improbable ReseARCH” (“Хроники неправдоподобных исследований”) и задумана как способ отметить самые несуразные или просто смешные научные достижения. Премии по литературе присудили не писателям, а ирландским полицейским, выписавшим более 50 уведомлений о нарушении правил дорожного движения польским лихачам, документы которых были выданы на одно имя и фамилию Prawo Jazdy (что по-польски означает «водительские права). Більше детально див.: Ученые продолжают шутить // Экология и жизнь. — 2010. — № 1 (98). — С. 56–57.
41. В.Т. Томін апелює, що ... “хорошо быть строгим, — утверждает народная юриспруденция. — Лучше быть добрым. Еще лучше — справедливым”. Див.: *Томин В.Т.* Очерки теории эффективного уголовного процесса / В.Т. Томин, М.П. Поляков, А.П. Попов; под ред. проф. В.Т. Томина. — Пятигорск, 2000. — 239 с.
42. Наприклад, див.: Пам’ятка працівнику державної лісової охорони щодо документального оформлення дій лісопорушників: правові, тактичні, психологічні аспекти та поради [Електронний ресурс]: Сайт. Правозастосування в лісовому господарстві України. — Режим доступу: http://lespravo.org.ua/uploads/doc/11_12_40_3129.pdf

Резюме

Исходя из положений Уголовного процессуального кодекса Украины (2012 г.) в статье рассмотрены проблемы, возникающие на первоначальном этапе досудебного расследования уголовных правонарушений против окружающей природной среды и предложены пути их разрешения.

Summary

Taking into account position of criminal code of practice of Ukraine (in 2012) problem questions that arise up on the initial stage of pre-trial investigation of criminal offences against an environment, offered ways of their decision, are considered in the article.